

Pluralbildning av inlånade engelska substantiv i sverigesvenskt nyhetsspråk

Petra Kukkula
Kandidatavhandling
Nordiska språk
Institutionen för språk- och översättningsvetenskap
Humanistiska fakulteten
Åbo universitet
April 2024

The originality of this thesis has been checked in accordance with the University of Turku quality assurance system using the Turnitin OriginalityCheck service.
Kandidaatintutkielma

Humanististen tieteiden kandidaatti, pohjoismaiset kielet

Petra Kukkula

Pluralbildning av inlånade engelska substantiv i sverigesvenskt nyhetspråk

21 s.

Tämän kandidaatintutkielman aiheena on englannin kielestä ruotsin kieleen lainattujen substantiivien monikkomuodon taivutus. Tutkielmassani tarkastelen, missä määrin substantiivit lainataan suoraan englanninkielisen monikon s-tunnuksen kanssa, ja missä määrin ne kotoutetaan ruotsin kielen taivutusjärjestelmään ilman monikon s-tunnusta. Tavoitteenani on selvittää, miten näitä taivutuskäytäntöjä sovelletaan ruotsinkielisissä uutisteksteissä, ja onko asian suhteen tapahtunut muutoksia viimeisen 20 vuoden aikana.

Olen valinnut tutkimukseen mukaan kymmenen englannin kielen lainasanaa, joiden avulla selvitän englannista lainattujen substantiivien tämänhetkisiä taivutuskäytäntöjä. Valitut lainasanat ovat substantiiveja ja edustavat yhteensä viittä eri substantiivityyppiä. Olen koonnut lainasanat aihetta käsittelevistä ruotsin kieliopillisista ja kielenhuollollisista teoksista. Tutkielmassa tarkastelen myös, miten näissä teoksissa ohjeistetaan taivuttamaan englannin kielen lainasanoja ruotsinkielisissä teksteissä, ja mitä erilaisia tapauksia teokset nostavat esille ohjeistuksissaan ja ehdotuksissaan. Tarkastelen erikseen kieliopin ja kielenhuollon teosten ohjeistuksia, sekä lopulta myös niiden toteutumista valitun kymmenen lainasanan kohdalla.

Tutkimusmateriaalina käytän Sveriges Televisionin uutistekstejä vuosilta 2004–2023. Tämän ajanjakson olen jakanut viiden vuoden periodeihin, joissa tarkastelen valittujen lainasanojen eri taivutusmuotojen esiintymismääriä. Eri taivutusmuotojen esiintymismäärien selville saamiseksi käytössäni on Språkbankenin korpustyökalu, jonne SVT:n uutistekstit ovat arkistoituna. Korpuksista saadut tulokset olen jaotellut lainasanojen substantiivityyppien mukaan viiteen eri taulukkoon. Analysoin lainasanojen monikon taivutusmuotojen käyttöä taulukoihin koottujen kvantitatiivisten tulosten pohjalta.

Tutkimuksen perusteella voin todeta, että englannin kielestä ruotsiin lainattuja sanoja taivutetaan valtaosin englannin kielen monikon s-tunnuksen kanssa. Kronologisesti tarkasteltuna trendissä ei syntynyt suuria muutoksia tarkastelun kohteena olevan ajanjakson aikana. Tätä havainnollistan pylväsdiagrammilla. Tutkielman lopussa pohdin myös tulokseen mahdollisesti vaikuttaneita tekijöitä.

Avainsanat: deklinaatio, lainasanat, monikko, ruotsin kieli, substantiivit, taivutus

Innehåll

1 Inledning	3
1.1 Syfte och forskningsfrågor	4
1.2 Material och metod	4
1.3 Avhandlingens disposition	5
2 Teoretisk bakgrund	6
2.1 Grammatik	6
2.2 Språkvård	7
3 Analys	10
3.1 Substantiv på <i>-er</i>	11
3.2 Substantiv på <i>-y</i>	12
3.3 Substantiv på <i>-s</i>	13
3.4 Substantiv på <i>-ing</i>	14
3.5 Substantiv utan avskiljbar ändelse	15
3.6 Kronologisk översikt	16
4 Diskussion	18
Referenser	20

Tabell- och diagramförteckning

TABELL 1. PLURALBÖJNING AV SUBSTANTIVEN SKANNER OCH BLINKER I SVT-NYHETER 2004–2023.	11
TABELL 2. PLURALBÖJNING AV SUBSTANTIVEN HOBBY OCH ROYALTY I SVT-NYHETER 2004–2023.	12
TABELL 3. PLURALBÖJNING AV SUBSTANTIVEN SKANNER OCH BLINKER I SVT-NYHETER 2004–2023.	13
TABELL 4. PLURALBÖJNING AV SUBSTANTIVEN SKANNER OCH BLINKER I SVT-NYHETER 2004–2023.	14
TABELL 5. PLURALBÖJNING AV SUBSTANTIVEN SKANNER OCH BLINKER I SVT-NYHETER 2004–2023.	15
DIAGRAM 1. PROCENTUELL FÖRDELNING AV PLURALÄNDER AV ENGELSKA LÅNORD	17

1 Inledning

I den här avhandlingen kommer jag att forska i hur ett främmande språk har inverkat på svenska språket. Svenska har påverkats bland annat av engelska och det kan tydligast märkas i lexikonet. Antalet lånord från engelska ökar hela tiden och jag har i min undersökning fokus på engelska substantiv och i vilken utsträckning de är etablerade i dagens svenska nyhetsspråk. Jag tar itu med inlånade substantiv som har både en engelsk s-plural och en pluralform som är anpassad till svenskans deklinationssystem.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Mitt syfte är att studera hur de inlånade engelska substantiven morfologiskt anpassas till det svenska nyhetsspråket. Jag kommer att ta reda på i vilken utsträckning den engelska s-pluralen och den svenskanpassade pluralformen används i svenska nyhetstexter. Mitt syfte är också att redogöra för om någondera av de två formerna används i högre utsträckning och om det har skett några förändringar under de senaste 20 åren.

Jag försöker ge svar på följande frågor:

1. Hur beskrivs böjningen av inlånade engelska substantiv i grammatiken?
2. Hur har engelska substantiv beskrivits inom språkvården?
3. Vilka ord och ordtyper är det fråga om?
4. Hur har dessa ord böjts i plural i svenska nyhetstexter under 2000-talet?

Ämnet för min studie är intressant eftersom språket alltid är en levande företeelse som utvecklas jämt och ständigt. Denna avhandling fokuserar på en liten del av denna utvecklingsprocess. Det är också intressant att se närmare på hur dessa substantiv beskrivs i grammatiken och inom språkvården.

1.2 Material och metod

Det empiriska materialet består av valda substantiv som tas upp i grammatiska beskrivningar av plural och i språkvårdsdiskussionen. Bland dem kan fem olika typer av substantiv urskiljas. Jag har valt allt som allt tio substantiv av vilka alltid två får representera en av grupperna. Jag har valt sampel som representerar ett brett spektrum av engelska lånord och som används i dagens svenska. Jag kommer att studera deras förekomst i tidningsspråket.

Den grammatiska beskrivningen av engelska ord och hur de böjs i plural har hämtats ur *Svenska Akademiens grammatik* (= SAG 1–4, 1999) och *Svenska Akademiens språklära* (= SAS, 2003). Språkvårdsdiskussionen om det aktuella ämnet har förts i Wellanders *Riktig svenska* (1973), Svenska språknämndens *Språkriktighetsboken* (2005), Reuters *Så här ska det låta* (2014), Språkrådets *Svenska skrivregler* (2017) och *Språkrådet rekommenderar* (2023) samt Lind Palickis och Svenssons *Viktig svenska* (2023). Avhandlingen tar också hänsyn till Reuters kolumn *Reuters ruta* (1992 & 2009) och Josefsson artikel *Avokadosar och kepsar – ett epentetiskt s med olika funktioner* (2018).

För att jag ska kunna genomföra en kvantitativ undersökning av de valda substantiven, kommer jag att genomföra sökningar i Språkbankens konkordansverktyg *Korp*. Förekomsten av de valda orden kommer att studeras i *SVT (Sveriges Television) Nyheter*s texter. Materialet är begränsat till en svensk nyhetskällan eftersom syftet är att studera förekommande förändringar uttryckligen i det sverigesvenska nyhetsspråket, och därför utgör SVT-nyheter en ideal källa. Materialet täcker alla åren från perioden 2004–2023. Syftet är att hitta möjliga ordspecifika skillnader i användningen av s-plural.

Undersökningen kommer att använda sig av både ett kvantitativt och ett kvalitativt angreppssätt. Till stöd av den kvantitativa forskningsansatsen kommer jag att göra upp tabeller över förekomsten av olika pluralformer av substantiv. Jag kommer att göra kvalitativa tolkningar av de kvantitativa resultaten.

1.3 Avhandlingens disposition

Den här avhandlingen består av fyra kapitel. Efter detta inledande kapitel (kapitel 1) med syfte, forskningsfrågor samt material och metod kommer jag i kapitel 2 att presentera den teoretiska bakgrunden till denna undersökning. De termer som förekommer i den teoretiska bakgrunden definieras i det sammanhang där de introduceras. I kapitel 3 kommer den kvantitativa analysen av undersökningen att presenteras. Den kvantitativa analysen kommer att belysas med tabeller och ett diagram över i vilken utsträckning s-plural och svenskanpassad plural har använts i nyhetssvenskan. I fjärde kapitlet sammanfattas resultatet och ges en kvalitativ tolkning.

2 Teoretisk bakgrund

Att böja lånord är en aktuell och ordspecifik fråga som ständigt utvecklas. Inlånade substantiv och hur de bör anpassas till de olika svenska böjningsmönstren har diskuterats en del under de senaste decennierna. Detta teorikapitel har delats in i två underkapitel av vilka jag i det första (2.1) kommer att presentera hur böjningen av inlånade substantiv beskrivs i grammatiken och i det senare (2.2) inom språkvården.

Ord har lånats in i svenska språket under hundratals år och inte bara från engelska utan även från till exempel latin, tyska och franska. Redan år 1923 gav *Svenska Akademiens ordlista* (= SAOL) rekommendationer om främmande ord. Vid den tiden rekommenderade den att pluralformen till exempel av substantivet *en film* skulle bildas med s-suffixet. (SAOL 8 1923: 77, Lind Palicki & Svensson 2023: 77.) Idag är det självklart att det är endast *filmer* som ska användas. Detta är ett bevis för språkets ständiga utveckling.

2.1 Grammatik

Grammatik föredrar s-pluralformer i välmotiverade fall. SAG har tagit itu med de faktorer som gynnar och missgynnar bibehållande av s-pluralis av det främmande ordet. Enligt SAG (2: 79) är användningen av morfemet *-s* tillrådligt i det fallet att ordets stamstruktur gör det onödigt svårt att böja ordet enligt de andra deklinationernas mönster. Ett exempel på ett sådant ord är en *mixer*, *mixers* som är ett av de ord som enligt SAOL 12 (1998: 546) helst skulle böjas enligt det svenska böjningsmönstret (*en mixer*, *mixrar*).

SAG rekommenderar att s-plural också används när det främmande ordets betydelse huvudsakligen är i plural, d.v.s. ordet betecknar par eller kollektiver (t.ex. *jeans*). SAG tar upp böjningssuffixets problematiska speciesböjning, som har lett till att satsen oftast formuleras så att substantivet med s-suffixet kan stå i obestämd form: *Han har rätt små inkomster av royalties*". (SAG 2: 80.)

SAG 2 råder att man ska välja den bestämda slutartikeln *-en* vid pluralsuffix *-s* vid enstaviga, och marginellt vid flerstaviga, stammar som betecknar kollektiv eller par. Till ett exempel *ett chips*, *De här chipsen är goda*. Här nämner SAG också uttrycket *blinkers* och hur SAG:s råd (*blinkersen*) skiljer sig från språkrådets rekommendation (*blinkerna*). (SAG 2: 103, 1999) (vidare om detta i 2.2).

SAG är deskriptiv till sin karaktär. Också SAS (se Förord) är till övervägande del beskrivande och bygger på ett stort och autentiskt textmaterial. Den huvudsakliga skillnaden mellan SAG och SAS är att SAG har en egen deklination (den 7 deklinationen) för substantiv som tar pluralsuffixet *-s*. Annars följer SAS huvudsakligen samma riktlinjer som SAG. I SAS förklaras bruket av *-s* på följande sätt:

- (1) Morfemet *-s* används framför allt vid nyare ”citatord”, d.v.s. ord som upplevs som främmande och har bevarat uttal och bevarad stavning, eller när det är svårt att finna ett lämpligt mönster för böjningen på svenska. (SAS 2003: 64.)

Således kan man konstatera att SAS inte heller har en särskilt negativ inställning till användningen av *s*-pluralen även om SAS inte har någon egen deklination för substantiv som tar pluralsuffixet *-s*.

2.2 Språkvård

I allmänhet föredrar språkvården att främmande substantiv översätts till svenska och att övriga inlånade substantiv anpassas efter svenskt böjningsmönster i stället för det främmande suffixet *-s*. Egentligen har språkvården strävat efter att hålla emot alla former av plural-*s*, vilket gäller också de s.k. *keps-orden*. I sin artikel *Avokadosar och kepsar – ett epentetiskt s med olika funktioner* (2018) använder Josefsson begreppet *keps-ord* om de ord som har samma fonologiska struktur som ordet *keps*. *Keps-ordet* har det engelska plural-*s*:et kvar i svensk grundform, och i pluralform får det en svenskanpassade pluraländelse (*en keps, kepsar*). Det har varit inget annat vetenskapligt verk som använder denna term före Josefsson. Enligt Josefsson fungerar *-s* som *ett epentetiskt konsonant* som kan ha olika bakgrunder och funktioner. Med termen *epentetisk konsonant* pekar hon på att *s* fungerar som ett stödkonsonant inuti ett ord. Hon anser att *s*:et kan användas till exempel mellan två korta vokaler för att blockera *hiatus* – det vill säga vokalmöte (SAG 1: 178) – i ord som *avokado*, vilket gör det lättare att uttala lånordet (*en avokado, avokadoar > avokadosar*). För sådana fall som *en avokado*, som inte har något *-s* i grundform, använder hon termen *sar-plural*. Således konstaterar Josefsson att suffixet *-s* kan göra det lättare att böja och framför allt uttala de lånade substantiven.

Wellander (1973: 91) anser att det är i hög grad stötande att bilda plural till ordet som har *s*-morfem i grundform. På 1970-talet skriver Wellander i sin bok *Riktig svenska*:

- (2) Skall de främmande orden över huvud användas så bör de antingen få den riktiga engelska pluralformen eller också, hellre, utrustas med svensk pluraländelse. (Wellander 1973: 91.)

Under senaste år har språkvården antagit en lite mer tillåtande hållning. I Lind Palicki & Svensson (2023: 77) finns det många påpekanden om att engelsk s-plural håller på att nå en status som en tillåten böjningsform i svenska språket. I boken ges det inte rekommendationer om lånords böjning utan den snarare presenterar utvecklingen av s-plural i svenska språket. I Lind Palicki & Svensson (2023:76) nämns också Josefssons studie och hennes termer *keps-ord* och *sar-ord*. I boken konstateras det att orden med *-s* i grundform samt med svensk pluraländelse *-ar* (t.ex. *avokadosar*) anses dock höra till vardagligt språk och det rekommenderas de inte ska användas i formella texter. Det diskuteras att pluraländelsen *-sar* gör uttalet lättare (jmf med *avokadoar*) men den kan upplevas som barnlig och grammatiskt felaktig dubbelplural som består av både engelsk s-plural och svensk böjningsändelse *-ar*. I boken *Språkrådet rekommenderar* (2023: 98) diskuteras möjligheten att lösa problemet genom att använda morfemet *-s* i obestämd form, men att bilda bestämd form enligt svensk böjningsmönster utan *-s* i stamstruktur (*avokado – avokados – avokadorna*).

Substantivet *blinker* och grammatiska regler i SAG till detta nämndes ovan (2.1). I *Språkrådet rekommenderar* (2023: 100), som representerar en nyare synvinkel, konstateras det att s-pluralformen *blinkers* dominerar i nyhetstexter och att formerna *blinkrar*, *blinkrarna* ska föredras framför formerna med ändelsen *-sar* (*blinkersar*, *blinkersarna*). I boken nämns inte den form som SAG skriver att språkvården rekommenderar (*blinkerna*).

Inom språkvården nämns det också några fall där pluralsuffixet inte rekommenderas, t.ex. i *Beställ två taxi*. (Reuter 2014: 77.) Reuter har skrivit mer om ämnet i sin kolumn *Reuters ruta* som ursprungligen blev publicerad i Hufvudstadsbladet och som senare har arkiverats i publikationsarkivet vid Institutet för de inhemska språken. I artikeln *Fem videor och två taxi* (1992) förklarar han att förutom ordet taxi är ”oförändrad form i pluralis också det naturliga när det gäller t.ex. bilmärken som slutar på vokal.” I sin lite nyare artikel *Två glassar?* (2009) tar han upp ordspecifika betydelseskilnader som gäller suffixet. Till exempel med uttrycket *två rödvin* menas det *två glas rödvin*. Med *två rödviner* är det fråga om två olika sorter av rödvin.

För alla lånord anges inte alls någon pluralform. Då rekommenderas att sådana alternativa formuleringar väljs som gör det möjligt att lånorden kan böjas enligt svenska böjningsmönster. Exempel på sådana fall är formen *chilifrukt* i stället för *chilisar* samt med *safaritur* i stället för *safarisar*. (Lind Palicki & Svensson, 2023:77.)

Svenska språknämndens *Språkriktighetsboken* (2005) går inte alls in på ämnet. Detta är intressant eftersom det dock är en handbok på över 400 sidor och som vill framstå som ett verk som ”ger svar på de språkriktighetsfrågor som är aktuella i dagens svenska” (Språkriktighetsboken 2005, se bakpärm). Lånord och deras användning kan väl avses att vara en aktuell språkfråga.

3 Analys

I detta kapitel kommer jag att analysera förekomsten av valda substantiv i nyhetstexter. Nyhetstexterna har publicerats av SVT mellan åren 2004 och 2023. SVT-nyheterna kan på grund av sin centrala ställning inom nyhetsbranschen anses vara en lämplig källa som speglar språkets aktuella tillstånd på ett tillförlitligt sätt.

Böjningen av de valda tio substantiven har slagits upp i ordböcker och orden har blivit fördelade på fem tabeller. En tabell representerar alltid en typ av substantiv. Jag har tagit med de pluralböjningar i tabellerna som SAOL och *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (= SO) anger för de respektive orden. Det påträffas en del skillnader mellan de böjningsformer som SAOL och SO rekommenderar. Jag analyserar även hur de rekommenderade böjningsformerna har använts i nyhetstexterna. De utarbetade tabellerna kommer att presenteras i var sitt avsnitt i följande ordning:

3.1 Substantiv på *-er*

3.2 Substantiv på *-y*

3.3. Substantiv på *-s*

3.4. Substantiv på *-ing*

3.5 Substantiv utan avskiljbar ändelse

I slutet av kapitlet presenteras ett diagram (3.6) som visar den procentuella fördelningen av svenskanpassade former och *s*-plural under de studerade åren.

Det blev oväntat få förekomster av de valda orden i nyhetstexterna. Detta kan bero på att orden i sig inte är särskilt frekventa i språkbruket. Många av de studerade orden har dessutom en svensk synonym eller en omskrivning, vilket kan förklara det låga antalet förekomster av de engelska substantiven. Beläggen är särskilt få på de svenskanpassade bestämda pluralformerna och de svenskanpassade genitivformerna. Jag har genomgått manuellt de meningar där det studerade ordet förekommer. Det är nödvändigt för vissa ords vidkommande eftersom *s*-ändelsen kan fungera både som *s*-plural och singular *s*-genitiv och min avsikt är att endast forska på *s*-pluralformer. De belägg som förekommer som en del av en etablerad engelsk formulering, *t.ex. Ninjas in pyjamas*, har också tagits bort manuellt från sökresultaten.

3.1 Substantiv på *-er*

I Tabell 1 listas de ord som slutar på *-er* i grundform. Som exempel på sådana lånord har jag valt *skanner* och *blinker*. I tabellen anges antalet substantivets pluralböjningsformer. Orden förekommer i SVT-nyheters texter och sökningarna är genomförda i konkordansverktyget Korp. Antalet förekomster har undersökts i femårsperioder åren 2004–2023.

Tabell 1. Pluralböjning av substantiven *skanner* och *blinker* i SVT-nyheter 2004–2023.

		2004–2008	2009–2013	2014–2018	2019–2023	2004–2023
skanner						
pl. obest.	skannrar	1	1	5*	1	8*
pl. best.	skannrarna	-	-	1	-	1
pl. obest. genitiv	skannrars	-	-	-	-	-
pl. best. genitiv	skannrarnas	-	-	-	-	-
s-plural	skanners	-	-	-	1	1
blinker						
pl. obest.	blinkrar	-	-	-	-	-
pl. best.	blinkrarna	-	-	-	-	-
pl. obest. genitiv	blinkrars	-	-	-	-	-
pl. best. genitiv	blinkrarnas	-	-	-	-	-
s-plural	blinkers	2	15	46	11	74
s-plural best.	blinkersen	-	2	2*	-	4*

* ordet förekommer i en mening som ingår flera nyhetsinlägg.

Skanner och *blinker* representerar ord som i den svenskanpassade formen slutar på *-ar* (*blinkrar*, *blinkrarna*). Siffrorna i tabellen visar att böjningsvanor mellan dem är olika. *Skanner* böjs främst efter det svenska böjningsmönstret i nyhetstexterna, enligt språkvårdens rekommendation (*skannrar*, *skannrarna*). Några av förekomsterna påträffas i en och samma mening i fler än en nyhet. *Blinkers* böjs i nyhetstexterna helt och hållet med *s-plural* men det finns några skillnader i hur det rekommenderas att böja. SAOL rekommenderar att formen *blinkrar* ska användas hellre än *blinkers*, och SO föredrar i sin tur *blinkers*, även *blinkrar*.

Som redan tidigare nämnts i denna studie, rekommenderar SAG att ordet i fråga ska böjas med s-ändelsen (*blinkers*) samtidigt som språkvården råder att den svenskanpassade formen (*blinkrar*) ska användas. Den form som enligt SAG rekommenderas av språkvården (*blinkerna*) används inte i SVT-nyheter 2004–2023. Användningen av ordet *blinkers* har över tid snarare ökat, än minskat och det har använts mest aktivt i nyheterna mellan 2014–2018.

3.2 Substantiv på -y

Av Tabell 2 framgår pluralböjningen av substantiv på -y. I tabellen representeras den här typen av *hobby* och *royalty*. Antalet förekomster av de här lånorden baseras på SVT-nyheters texter mellan åren 2004–2023.

Tabell 2. Pluralböjning av substantiven *hobby* och *royalty* i SVT-nyheter 2004–2023.

		2004–2008	2009–2013	2014–2018	2019–2023	2004–2023
hobby						
pl. obest.	hobbyer	2	-	1	-	3
pl. best.	hobbyerna	-	-	1	-	1
pl. obest. genitiv	hobbyers	-	-	-	-	-
pl. best. genitiv	hobbyernas	-	-	-	-	-
s-plural	hobbies	2	4	5*	7	18*
royalty						
pl. obest.	royaltyer	-	-	-	-	-
pl. best.	royaltyerna	-	-	-	-	-
pl. obest. genitiv	royaltyers	-	-	-	-	-
pl. best. genitiv	royaltyernas	-	-	-	-	-
s-plural	royalties	7	16	17	10*	50*

* ordet förekommer i en mening som ingår flera nyhetsinlägg.

Dessa ord, *hobby* och *royalty*, som i grundform slutar på -y, får pluraländelsen -er i den svenskanpassade formen (*hobbyer*, *royaltyer*). SAOL rekommenderar att *hobby* ska böjas endast enligt det svenska böjningsmönstret. Detta rekommenderas också av SO som dessutom nämner även s-plural som alternativ (*hobbies*). Trots denna betoning är användningen av

hobby i s-pluralform lite mer frekvent. Om *royalty* ger SAOL samma råd; den svenskanpassade formen *royaltyer* bör användas över s-pluralformen *royalties*. SO nämner igen även s-plural som ett alternativ. Liksom det första ordet i Tabell 2 har också *royalty* böjts på annat sätt än vad ordböckerna rekommenderar.

Ett sådant engelskt lånord som slutar på -y är också *en baby*, som inte är med i tabellen. Fram till 2006 har det i SAOL:s publikationer fått grundformen *baby* med böjningsändelsen -*ar* eller -*er*. Med åren har ordet format sig till *en bebis* och i pluralform till *bebisar*. Josefssons teori om att bokstaven *s* fungerar som en stödkonsonant som underlättar ordets uttal, kan ses som tillämplig på detta fall. Ingen av de följande formerna förekommer i SVT:s nyhetstexter under åren 2004–2023: *babyar*, *babyarna*, *babyer*, *babyerna*, *babies*, *babys*. Detta är intressant så till vida att SAOL:s rekommendation *baby pl. -ar el. -er* fortfarande gällde i början av analysperioden.

3.3 Substantiv på -s

I följande tabell presenteras substantiven på -s. Tabellen omfattar pluralböjningsformerna av *muffins* och *pyjamas*. Tabellen visar antalet förekomster av dessa ord i SVT-nyheters texter. Förekomsterna har undersökts i femårsperioder mellan åren 2004–2023.

Tabell 3. Pluralböjning av substantiven skanner och blinker i SVT-nyheter 2004–2023.

		2004– 2008	2009– 2013	2014– 2018	2019– 2023	2004– 2023
muffins						
pl. obest.	muffins	1	26*	23	8	58*
pl. best.	muffinsen	-	3	-	-	3
pl. obest. genitiv	muffins					
pl. best. genitiv	muffinsens	-	-	-	-	-
pyjamas						
pl. obest.	pyjamasar	-	1	1	3	5
pl. best.	pyjamasarna	-	-	-	-	-
pl. obest. genitiv	pyjamasars	-	-	-	-	-
pl. best. genitiv	pyjamasarnas	-	-	-	-	-

s-plural	pyjamas	-	1	4	3	8
----------	---------	---	---	---	---	---

* ordet förekommer i en mening som ingår flera nyhetsinlägg.

Båda orden i den här gruppen är så kallade *keps-ord* som slutar på *-s*. Det är värt att notera att den singulara formen *en muffins* har integrerats i det svenska språket med suffixet *-s*, och den användas inte i formen av *en muffin* (jämfört med engelsk singularis; *a muffin*). På samma sätt som *muffins* förekommer substantivet *pyjamas* i svenska språket endast med *s*-morfemet. *Pyjamas* följer samma linje som det ursprungliga engelska ordet (*a pyjamas*).

Båda förekommer i nyhetstexterna mestadels i pluralform som stavas på ett identiskt sätt som den singulara obestämda formen (*en muffins*, *muffins* eller *en pyjamas*, *pyjamas*). I *pyjamas* är det dock ingen stor skillnad mellan beläggen på den svenskanpassade plural obestämda formen (*pyjamasar*) och de engelska *s*-pluralformen (*pyjamas*). Den uppvisar inte heller några stora kronologiska skillnader i antalet belägg. Användningen av *muffins* koncentrerar sig klart på mitten av den studerade perioden.

När det gäller substantivet *muffins* rekommenderar SAOL pl. obestämd form utan suffix hellre än *-ar*, medan SO rekommenderar formen utan suffix eller *-ar*. SO nämner också formen *muffinsen*, som är den enda böjda formen som används i SVT-nyheterna. För *pyjamas* rekommenderas antingen *s*-suffixet ensam eller med *-ar*.

3.4 Substantiv på *-ing*

I tabell 4 listas de lånord som i sina grundformer slutar på *-ing*. Den här ordgruppen representeras av *happening* och *hearing*. Tabellen visar förekomsten av substantivens pluralformer i SVT-nyheters texter mellan åren 2004–2023.

Tabell 4. Pluralböjning av substantiven skanner och blinker i SVT-nyheter 2004–2023.

		2004–2008	2009–2013	2014–2018	2019–2023	2004–2023
	happening					
pl. obest.	happeningar	-	-	-	-	-
pl. best.	happeningarna	-	-	-	-	-
pl. obest. genitiv	happeningars	-	-	-	-	-
pl. best. genitiv	happeningarnas	-	-	-	-	-

s-plural	happenings	6	6	13	6	31
hearing						
pl. obest.	hearingar	-	2	-	1	3
pl. best.	hearingarna	-	-	-	-	-
pl. obest. genitiv	hearingars	-	-	-	-	-
pl. best. genitiv	hearingarnas	-	-	-	-	-
s-plural	hearings	-	-	3	1	4

I Tabell 4 redogör jag för två de substantiv som slutar på *-ing*. *Happening* förekommer endast i s-plural, medan beläggen på *hearing* är uppdelade i svenskanpassad obestämmd form och s-plural. SAOL och SO nämner båda s-pluralformen *happenings* bara som en alternativ pluralböjning. Varken SAOL eller SO nämner s-plural som en primär eller alternativ pluralböjning till *hearings*. Således rekommenderas det att substantiven i denna tabell ska böjas i pluralis först och främst med det svenskanpassade böjningssuffixet *-ar*. Användningen av s-plural är dock dominerande i det valda materialet.

Dessa substantiv förekommer inte heller i bestämda eller i genitivformerna i SVT-nyheterna. Precis som antalet de flesta substantiv i studien, är det inga anmärkningsvärda skillnader i förekomsten av *happening* eller *hearing* när jämför perioderna sinsemellan.

3.5 Substantiv utan avskiljbar ändelse

Följande tabell tar upp de substantiv som har lånats in från engelska och inte har några specifika ändelser i grundform. Som exempel på sådana ord i tabellen är *slogan* och *scarf*. Tabellen visar antal förekomster av pluralböjningsformer i SVT:s nyhetstexter mellan åren 2004–2023.

Tabell 5. Pluralböjning av substantiven skanner och blinker i SVT-nyheter 2004–2023.

		2004–2008	2009–2013	2014–2018	2019–2023	2004–2023
slogan						
pl. obest.	sloganer	-	-	-	-	-
pl. best.	sloganerna	-	-	-	-	-

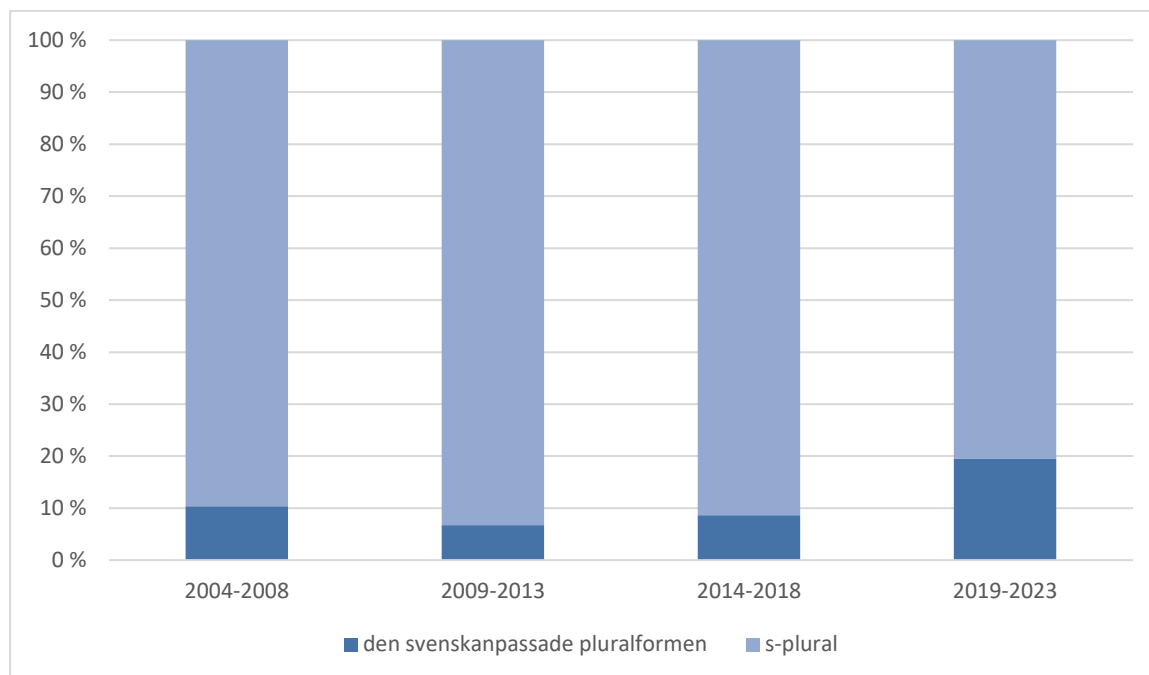
pl. obest. genitiv	sloganers	-	-	-	-	-
pl. best. genitiv	sloganernas	-	-	-	-	-
s-plural	slogans	9	24	25	18	72
scarf						
pl. obest.	scarfar	-	1	2	1	4
pl. best.	scarfarna	-	-	-	-	-
pl. obest. genitiv	scarfars	-	-	-	-	-
pl. best. genitiv	scarfarnas	-	-	-	-	-
s-plural	scarves	-	1	1	1	3

Slogan i pluralform förekommer i nyhetstexterna enbart i den engelska s-pluralformen (*slogans*), vilket strider mot det som anges i SAOL och SO. Tabellens andra ord *scarf* har betydligt färre belägg varav ungefär hälften omfattas av svenskans böjningsmönster och den andra hälften har engelsk s-plural. *Scarf* är, tillsammans med *hearing* (tabell 4), substantivet med minst belägg. *Scarf* har, inklusive alla pluralformerna, endast 7 belägg i SVT-nyheter under hela analysperioden 2004–2023. Som en jämförelse tar jag upp ett ord med svenskt ursprung, *halsduk*, som är nästan synonym till *scarf*. Halsduk har 146 belägg redan i den obestämda pluralformen i SVT-nyheter 2004–2023.

3.6 Kronologisk översikt

Följande stapeldiagram visar utvecklingen av användningen av de studerade ordens pluralböjningsformer. Förekomsten av böjningsformerna anges i procent i diagrammet under samma femårsperioder som används i tabellerna (2004–2008, 2009–2013, 2014–2018, 2019–2023).

Diagram 1. Procentuell fördelning av pluraländer av engelska lånord

Diagrammet inkluderar de ord som förekom i tabellerna, exklusive *muffins* som inte har någon s-pluralform egentligen. Mörkblå färg betecknar andelen svenskanpassade pluralformer som dock huvudsakligen består av obestämda pluralformer. Andelen s-plural, som är markerad med ljusblått i diagrammet, är utan tvekan dominerande men minskar något under det sista kvartalet av den analyserade perioden.

Diagrammet är problematiskt i det hänseendet att de studerade orden oftast är mycket klart fördelade på en av de två böjningarna. Även om den mörkblå stapeln har stigit lite, betyder det nödvändigtvis inte en ökning i populariteten för den svenskanpassade pluralformen. Det kan enkelt tyda på att SVT under den här perioden råkade skriva flera nyheter med de substantiv som böjs enligt svenskt böjningsmönster och mindre med dem som böjs med s-plural.

4 Diskussion

I detta kapitel kommer jag att ge svar på mina forskningsfrågor (se kapitel 1.1) och sammanfatta de resultat som kom fram i analysen i kapitel 3.

I min studie beskrev jag hur de inlånade engelska substantiven anpassas till det svenska tidningsspråket i plural form. I min studie tog jag reda på i vilken utsträckning den engelska s-pluralen och den svenskanpassade pluralformen används i svenska nyheter och om någon av formerna har en mera dominerande ställning i bruket. Jag studerade också hur råden inom grammatik och språkvård återspeglades i de former som användes i nyhetstexter.

Min första forskningsfråga var hur böjningen av inlånade engelska substantiv beskrivs i grammatiken. De två använda grammatikerna, SAG och SAS, anvisade att lösa några svåra pluraliseringar av lånord med engelsk s-plural. Sådana fall utgjordes av bland annat en sådan stamstruktur som gör det svårt att lägga till den svenska böjningsändelsen, och de fall där lånordets betydelse är i plural eller där det inte finns ett lämpligt suffix i det svenska böjningsmönstret. SAG har en egen deklination (den 7 deklinationen) för ord som slutar på -s, medan SAS saknar en sådan.

Den andra forskningsfrågan hade att göra med hur engelska substantiv har beskrivits inom språkvården. Som en allmän regel rekommenderar språkvården att man inte ska använda engelsk plural-s och språkvården anser det tillhöra vardagligt språk. Som en lite annorlunda syn nämnde jag Josefssons artikel (2018), där hon föreslog att s-morfemet kan användas som en underlättande faktor som inte behöver undvikas. Josefsson använde begreppen *keps-ord* och *sar-ord*.

I den tredje forskningsfrågan tog jag reda på vilka ord och ordtyper det är fråga om. Jag valde tio inlånade engelska substantiv som representerade sammanlagt fem olika substantivtyper. Jag valde orden från de studerade böckerna inom språkvården och grammatiken. I dessa verk gick råden om böjningsmetoder och -ändelser starkt isär. Syftet med studie var att dessa tio ord skulle representera inlånade substantiv på så bred basis som möjligt

Med min fjärde forskningsfråga ville jag belysa hur dessa ord har böjts i plural i svenska nyhetstexter under 2000-talet. För att undersöka olika lösningar till ordböjningen genomförde jag en kvantitativ studie med hjälp av konkordansverket Korp och tabellerade resultaten.

Skillnaden i antalet förekomster av de olika substantiven i nyhetstexterna var stor. I det kvantitativa resultatet av de studerade lånord är dominansen av s-plural tydlig i tidningsspråket. Som jag diskuterade redan i kapitel 3 kan orsaker till detta vara till exempel den populära användningen av synonymer (*scarf*, *halsduk*) eller substantiv som betecknar modedefenomen (*muffins* 2009–2018).

De studerade grammatikböckerna föredrar användningen av s-plural vid lånord i motiverade fall. De analyserade lånorden böjdes i tidningsspråk i större utsträckning med s-plural än enligt det svenska böjningsmönstret. De ord som pluraliserades i nyhetstexter endast med s-plural var *blinker*, *royalty*, *muffins*, *happenings*, *hearings* och *slogans*.

Språkvården hade i princip intagit den linjen att lånord ska böjas i svenska språket med svenska böjningsändelser. Denna linje representerades i den genomgångna litteraturen av till exempel Wellander (1973). Under de senaste åren har språkvården tagit en lite mer tillåtande linje och medgett att s-pluralen håller på att nå en mer tillåtlig position i svenska språket. Språkvården var dock överens om att suffixet *-s* i kombination med en svensk pluraländelse, till exempel *avokadosar*, anses höra till vardagsspråket.

Som jag tidigare har nämnt i min studie är språket ett levande och ständigt utvecklande system. Därför är det möjligt att böjningsvarorna för de tio studerade orden kommer att förändras även i framtiden. Böjningen av de lånade substantiven med s-plural kan förändras mot svenskanpassade former i takt med att orden integreras djupare i det svenska språket, vilket har hänt med många av de äldre lånorden (se kapitlet 2: *films* > *filmer*). Däremot kan det också vara möjligt att den iakttagna dominansen av s-pluralen tyder på att nya lånord behåller den ursprungliga pluralkaraktären allt oftare, och de kommer inte att integreras i det svenska böjningsmönstret.

Denna studie baserades på SVT:s nyhetstexter. Det skulle kunna vara möjligt att genomföra djupare studier kring ämnet genom att möjliga skillnader i böjningsvaror för lånord beroende till exempel på talarens ålder, hemort eller socioekonomisk ställning skulle undersökas. Att få klarhet över detta skulle det krävas relativt omfattande empiriska studier, sådana som jag inte har haft möjlighet att implementera i denna undersökning.

Referenser

- Bylin, Maria & Melander, Björn (2023): *Språkrådet rekommenderar – Perspektiv, metoder och avvägningar i språkriktighetsfrågor*, Institutet för spark och folkminnen: Stockholm.
- Hultman, Tor G. (2003) *Svenska Akademiens språklära*, Svenska Akademien: Stockholm.
- Josefsson, Gunlög (2018): *Avokadosar och kepsar – ett epenetiskt s med olika funktioner*, Språk och stil: Tidskrift för svensk språkforskning NF 28, 5-21
<https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1285199/FULLTEXT01.pdf>
(hämtad 12.3.2024).
- Karlsson, Ola red. (2017) *Svenska skrivregler*, Liber: Stockholm.
- Lind Palicki, Lena & Svensson, Anders (2023): *Viktig svenska – Alla dom där språkfrågorna*, Nordstedts: Stockholm.
- Reuter, Mikael (1992): *Fem videor och två taxi*, Språkinstitutet,
https://www.sprakinstitutet.fi/sv/publikationer/sprakspalter/reuters_rutor_1986_2013/1992/fem_videor_och_tva_taxi (hämtad 15.1.2024).
- Reuter, Mikael (2014): *Så här ska det låta*, Scriptum: Helsingfors.
- Reuter, Mikael (2009): *Två glassar?*, Språkinstitutet,
https://www.sprakinstitutet.fi/sv/publikationer/sprakspalter/reuters_rutor_1986_2013/2009/tva_glassar (hämtad 15.1.2024).
- SAOL 8 = Svenska Akademiens ordlista 8 (1923) Svenska Akademien
https://spraakbanken.gu.se/saolhist/sid_popup.php?bildfil=SAOL08//SAOL08_0077.png (hämtad 13.1.2024)
- SAOL 12 = Svenska Akademiens ordlista 12 (1998) Svenska Akademien
https://spraakbanken.gu.se/saolhist/sid_popup.php?bildfil=SAOL12//SAOL12_0546.png (hämtad 13.1.2024)
- Språkbankens Korpus, SVT-nyhetsartiklar (2004–2023)
<https://spraakbanken.gu.se/korp/#?cqp=%5B%5D&corpus=svt-2004,svt-2005,svt-2006,svt-2007,svt-2008,svt-2009,svt-2010,svt-2011,svt-2012,svt-2013,svt-2014,svt-2015,svt-2016,svt-2017,svt-2018,svt-2019,svt-2020,svt-2021,svt-2022,svt-2023>
- Språkriktighetsboken (2011) Nordstedts: Stockholm.
- Svenska Akademiens ordbok (2021) Svenska Akademien <https://www.gu.se/svenska-spraket/svensk-ordbok> (hämtad under 1.10.-20.12.2023).

Svenska Akademiens ordlista (2015) Svenska Akademien <https://www.gu.se/svenska-spraket/saol-svenska-akademiens-ordlista> (hämtad under 1.10.-20.12.2023).

Teleman, Ulf & Hellberg, Staffan & Andersson, Erik (1999) *Svenska Akademiens grammatik*, Svenska Akademien: Stockholm.

Wellander, Erik (1973): *Riktig Svenska*, Esselte Studium AB: Stockholm.